

Nr 39.

Av herr **Damström**, *angående vissa ändringar i villkoren för skattefri avsättning till pensionsstiftelse m. m.*

Bildandet av pensionsstiftelser är en av de vägar, varpå företagen kan bereda sina anställda pensionsförmåner. För aktiebolagens del kan sådana stiftelser anordnas enligt lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser (s. k. *bundna* stiftelser). Pensionsstiftelser kan också inrättas — och detta av såväl aktiebolag som andra företag, t. ex. enskilda näringsidkare och handelsbolag — med iakttagande av de allmänna, i stort sett ej lagfästa regler som utbildat sig rörande stiftelsebildning (s. k. *fria* stiftelser).

I bägge fallen kan med stiftelsen avses att tillgodose de anställda över huvud eller endast viss angiven personal.

Vid den *bundna* pensionsstiftelsen skall stiftelseförmögenheten i främsta rummet utgöra *säkerhet* för aktiebolagets pensionsutfästelser i händelse av bolagets upplösning med eller utan konkurs. Tillkomsten av dylik stiftelse medför sålunda ej någon ändring i bolagets skyldighet att av bolagets medel bestrida löpande utgifter för pensionering, och det uppstår icke något rättsförhållande mellan de pensionsberättigade och stiftelsen. — Den *fria* pensionsstiftelsen kan också tänkas konstruerad på detta sätt, men vanligast torde vara att den s. a. s. *övertar* företagets hela pensioneringsverksamhet med påföljd att givna pensionsutfästelser blir gällande mot stiftelsen, ej mot företaget.

Stiftelseförmögenheten kan i bägge fallen helt eller delvis utgöras av fordran hos stiftarföretaget. Sådana tillgångar som svarar mot dylik fordran behöver ej utbrytas ur företagets övriga tillgångar.

Stiftelsens angelägenheter kan omhänderhas av företagets ledning. Då emellertid andra tillgångar än fordran hos företaget tillfaller *bunden* stiftelse krävs särskilt förvaltningsorgan för stiftelsen (god man eller särskild styrelse med möjlighet till personalinslag). Mera tveksamt är det i vad mån någon särskild styrelse kan erfordras för den *fria* stiftelsen. — De *bundna* stiftelserna står under tillsyn av pensionsstyrelsen. Övriga stiftelser står ej under tillsyn av myndighet (KB) med mindre de främjar allmännyttigt ändamål.

Den disposition som sker vid avsättning av medel till stiftelse anses ha vederlagskaraktär. Gåva föreligger endast i den mån pensionsprestationen i beaktansvärd grad överskrider vad som i sådant hänseende kan anses vara skäligen ersättning för utfört arbete. En följd av detta betraktelsesätt är att stiftelses fordran hos företaget kan göras gällande i företagets konkurs i tävlan med övriga borgenärer. För

fordran som tillkommer *bunden* stiftelse föreligger härvid förmånsrätt framför oprioriterade borgenärer, något som är ägnat att skapa viss säkerhet för att de medel som anslagits till pensionsändamål verkligen kommer att tjäna detta. Däremot är det tvivelaktigt om någon förmånsrätt gäller även för de *fria* stiftelsernas vidkommande. I fråga om återvinningsanspråk från företagets konkursbo göres dock ett avsteg från principen att överföring av medel till stiftelse har naturen av vederlag för arbete. Sådan överföring jämställes nämligen i återvinningshänseende med gåva; i varje fall gäller detta i fråga om de *bundna* stiftelserna.

Enligt anvisningspunkt 2 till 29 § kommunalskattelagen och därtill hänvisande lagrum (2 §) i förordningen om statlig inkomstskatt föreligger rätt till avdrag för medel som avsatts till pensionsstiftelse. Med pensionsstiftelse förstås enligt anvisningspunkt 6 till 53 § kommunalskattelagen, förutom *bunden* stiftelse, *sådan fri* stiftelse, vilkens kapital och avkastning må användas endast till pensioner på grund av tjänst, därest genom föreskrifter i reglementet eller eljest trygghet skapats för att stiftelsen, så länge den består, skall ha sådant ändamål samt att vid dess upplösning återstående medel antingen användes för dylik pensionering eller anslås till välgörande eller eljest allmännyttigt ändamål.

Enligt den lydelse av anvisningspunkt 2 till 29 § kommunalskattelagen, som före den 1 januari 1951 ägde tillämpning, fordrades ej för avdragsrätt att utfästelse gjorts om betalning av pensioner av viss storlek. Avdrag kunde alltså erhållas i obegränsad utsträckning. Genom ändring av nämnda anvisningspunkt infördes emellertid den begränsningen att avdragsrätt ej får åtnjutas med mindre dels pensioneringen anordnats på sätt som i kommunalskattelagen föreskrives som villkor för att livförsäkring skall hänföras till pensionsförsäkring och dels de överförda medlen erfordras för att säkerställa de pensioner som enligt gjorda utfästelser eller inom företaget tillämpad praxis högst skall utgå.

Företagen har i mycket stor utsträckning tagit vara på de möjligheter att göra skattefria avsättningar för pensionsändamål, som gällande lagstiftning ger. Pensionsutredningen uppskattade år 1950 det enskilda näringslivets sammanlagda pensionsfonderingar till över 2 500 miljoner kronor. Sedan dess har avsättningarna ökat i snabb takt, och näringslivets fonderingar för pensionsändamål har på senare tid uppskattats till bortåt 3 500 miljoner kronor, varav de bundna stiftelserna skulle svara för knappt 400 miljoner kronor. Dessa stora avsättningar för pensionsändamål har uppskattats att i storlek motsvara halva det egna kapitalet hos alla industriföretag med mer än 50 arbetare.

Orsaken till att företagen tagit vara på de möjligheter, som gällande skattelagstiftning erbjuder, när det gäller avsättningar för pensionsändamål, är dels hänsyn till de anställda eller åtminstone vissa grupper av dem och dels de uppenbara ekonomiska fördelar, som företagen har av att icke behöva betala skatt på vinstmedel, som avsättes för pensionsändamål men dock placeras i företagens normala rörelse.

De anställda inom många företag har emellertid mycket bristfälliga informationer beträffande pensionsstiftelsernas storlek och tillväxt, vilka pensionsbelopp som skall komma att utbetalas, vilka grupper inom företagen som skall få åtnjuta pensionering från dessa medel, vilka villkor som företagen avser att tillämpa, när det gäller pensionsålder och krav på visst antal anställningsår, om de avsättningar för pensionsändamål, som företagen gjort, är tillräckliga med hänsyn till de utfästelser eller löften om pensionering, som lämnats de anställda, hur dessa medel är placerade och vilken säkerhet det finns för att dessa medel verkligen existerar och är disponibla vid den tidpunkt de utlovade pensionerna skall utbetalas.

Det skulle därför för de anställda vara en uppenbar fördel, om de erhöle bättre informationer om de avsättningar, som göres för deras framtida välfärd. De företag, vilka vid avsättning av medel för pensionsändamål verkligen drives av omsorg för de anställdas trygghet, torde vara helt inställda på att erkänna det berättigade i ett sådant önskemål från de anställda. Endast de företag, som gör dessa pensionsavsättningar i avsikt icke att trygga de anställdas framtid utan främst eller kanske uteslutande på grund av de skattetekniska fördelar, som öppnar sig, torde ogilla, att de anställda skulle få tillgång till uppgifter av det här slaget rörande deras framtida trygghet. Avsikten med den förmånliga skattefria avsättningen till pensionsändamål har emellertid varit att hjälpa de företag, som är måna om sina anställda, och icke de företag, som velat utnyttja en möjlighet till att undandra sig att lämna sitt bidrag till de samhälleliga utgifterna. Det bör därför ligga helt i linje med huvudsyftet med gällande lagstiftning på området att göra sådana förtydliganden i gällande lagtext, att de om sina anställda måna företagens och de anställdas gemensamma intressen tillgodoses. En sådan ändring av lagstiftningen står i överensstämmelse med det samarbete, som i många frågor bedrivs inom företagen mellan företagsledningen, arbetarna och tjänstemannagrupperna bl. a. genom företagsnämndernas verksamhet.

Såsom ytterligare villkor för skattefrihet för företagen vid avsättning av medel till pensionsändamål borde stadgas, att endast sådana pensionsavsättningar, vilka i princip gäller samtliga grupper anställda vid företagen, göres skattefria. Företagen erhåller en förmån från det allmännas sida, när de slipper erlægga skatt på de vinstmedel, som av-

sättes för pensionsändamål. Då bör den förmånen, som ges från det allmännas sida, icke kunna utnyttjas så ensidigt, som nu är förhållandet.

Med hänvisning till vad ovan framförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta om översyn av gällande lagstiftning i avsikt att kommunalskattelagens anvisningspunkt 6 till 53 § och motsvarande lagrum i förordningen om statlig inkomstskatt gives en sådan utformning, att såsom villkor för avdragsrätt vid inkomstbeskattning föreskrives, att stiftelse skall ha särskild styrelse och att i densamma skall ingå representanter för de anställda, vilka skall tillgodoses av stiftelsen, att i samband med att medel avsättes till stiftelse pensionsvillkoren bekantgöres för pensionsstiftelsens styrelse samt att såsom villkor för skattefri avsättning till pensionsstiftelse stadgas, att stiftelsen i princip skall tillgodose alla grupper anställda inom företaget.

Stockholm den 20 januari 1953.

Karl Damström.
